

Eesti Majandus

Tööstuse, kaubanduse ja rahanduse ajakiri

7. köide Tallinnas, teisipäeval, 24. novembril 1925. Nr. 48 (142)

Sisu:

Ins. J. Podsolov: Ühe riiklise tellimise puhul

Sise- ja väljamaa kroonika

Isiklikud teated

Teated ettevõtete tegevusest

Raha- ja kaubaturu ülevaated

Ilmub kord nädalas

Väljaandja: Eesti Majanduspoliitiline Selts, Tallinnas

Vene-Balti Laevachituse ja Mehaanika A.-S. juhatus

teatab, et nimetatud seltsi varandus on hoolekande alt vabastatud, mille tõttu aktsiaseltsi juhatus on ülalähendatud asutustelt üle võtnud kõik seltsile kuuluvad varandused ja asunud Tallinna Laevachituse ja Mehaanika tehaste valitsemisele.

Võetakse vastu tellimisi:

a) Laevachituse alal

sõja-, kauba-, reisijate-, vedur- ja mootorlaevade, niisama ka spetsiaalotstarbega laevade peale, nii kui: ujuvate toletornide ja päästelaevade, ujuvate tõstekraanade ja tõstelaevade, meremärkide- ja boide-panijate, süvendajate, aurulotjade, veopraamide peale ning praamide peale vedelmaterjaali veo tarvis jne.

b) Mehaanika osakonna alal

aurumasinate, raudteevedurite, tsistern-vagunite, aurukatelde, raudsildade, raudsarikate, elektri-tõstekraanade, põlevkivi-tehaste sisseseadete, igasuguste sepa- ja mehaanikatööde, väljatöötatud kui ka väljatöötamata malmi- ja vasevalu peale ja üldse kõikisuguste raudehituste ja igasuguste konstruktsioonide peale.

c) Parandustööde alal

võetakse vastu kõikisuguseid parandustöid laevachituse, kui ka mehaanilisel alal.

On olemas suur tagavara ehitusterast ja teisi materjaale, mis kindlustab kiires korras tellimiste täitmist.

Oma sadam, varustatud kõigi tarviliste tehniliste abinõudega, igasuguse mahutavusega, laevade laadimiseks ja lossimiseks. Laduruumid ja vabad platsid kaupade hoidmiseks.

Kõikide järelepärimiste ja küsimustega tellimise suhtes palutakse pöörduda A.-S. Laevatehase peakontorisse.

Kõnetr.: 83, ehk 5-93. Aadress: Tallinn, Telliskoppel.

Telegr. aadr.: „O T A B“.

EESTI MAJANDUS

TÖÖSTUSE, KAUBANDUSE JA RAHANDUSE AJAKIRI

Tellimise hind: aastas Emk. 1000.— Väljamaale Emk. 2000.—
pooleaastas " 500.— " " 1000.—

Toimetus: Pikk tän. 40, Tallinnas, tel. 29-39 Talitus: Lai tän. 38, Graafliline Ühing „Kiri“. Telef. 18-66

7. köide. Tallinnas, teisipäeval, 24. novembril 1925. Nr. 48 (142)

Sisu: Ins. J. Podsolov: Ühe riiklise tellimise puhul. Sise- ja väljamaa kroonika. Isiklikud teated. Teated ettevõtete tegevusest. Raha- ja kaubaturu ülevaated.

Ühe riiklise tellimise puhul.

Ins. J. Podsolov.

Käesoleva aasta juulikuul esines raudteevalitsus kuulutustega ajalehtedes ja ettepanekutega enam-vähem tuntud firmadele, esineda pakkumisega suure ladu ehitamise peale Tapal, mis ligi miljon puuda põlevkivi mahutaks ja seda mehaanilisel teel vedurite tendritesse laadiks.

Tuleks kohe nimetada, et meil harilikult põlevkivi käsitsi laadimine vagunitest ladusse ja sealt edasi vedurite tendritesse raudteevalitsusele umbes 1,80–1,95 marka puuda pealt maksuma läheb. Kuid mehaaniliste töötamisviiside elluviimisega võivad mainitud operatsioonide kulud peaaegu 50% võrra väheneda. Sellest võib järeldada, et kui aastane põlevkivi läbikäik kahe miljoni puuda ümber oleks (nii palju ehk veel rohkem tarvivad meie raudteed ära), siis moodustaks aastane kokkuhoid vähemalt 2 miljoni margalise summa. Kui nimetatud sissetaad, näituseks, 15 miljoni marka maksuma läheks, siis oleks juba 7½ aasta jooksul täielik amortisatsioon võimalik.

Ameeriklased on juba ammu oma andeka kaubandusministri Hooveri eestvõttel, kes oma eriala järele mäeinsener, abinõusid otsima hakanud, kuidas kaupade kulukust vähendada ja nimelt kõikide märgatavate transporteerimiskahjude kõige hoolikama kõrvaldamise sihis. Hoover on eriti tähelepanelik nende kahjude suhtes, mida tekitanud kaupade rikkimine puudulikkude veotingimiste tõttu. Vähemagi sarnase kaotuse kõrvaldamine toob viibimata kaasa kauba hinna langemise.

Tähelepanu väärib see nähtus, et Sakamaal praegu vähemalt kümnekond väga head ettevõtet tegutsevad igatsugu transpordi korraldamisega lähemate ja kaugete maade peale. Lähemal vaatlemisel peame

siin konstateerima, et sakslased mitte ainult et nad õieti aimata mõistavad kõige tungivamaid silmapilgu nõudmisi majanduselus, vaid ka küsimuse teoreetiliselt külge ülihästi valgustavad ja ellu viia mõistavad. Eneste juures peame aga kahjuks tunnustama, et meil peale hariliku oskamatus igatsugu tehniliste ülesannete lahendamisel (mis meid väga tihti sunnib väljamaa ettevõtete poole pöörama) puudub ka võime, küsimust õieti, tahaks isegi öelda erapooletult, seada. Raske on öelda, kas selle põhjuseks on teadmatust, meie eriteadlaste puudulik orientatsioon praegusaja tehnilistes küsimustes, mis arvult ja ulatuselt tõesti väga mitmekesised ja rohkearvulised on. Eespool pöörame selle küsimuse juurde tagasi, kui näitusena vaatlemisele tuleb üks riikiline tellimine. Kuid enne lubatagu meile mõned põhilauseid aluseks võtta, nagu seda Saksa majandusmehed alati teevad.

Kokkuhoiu saavutamiseks kaupade transporteerimisel oleks tähtsamad punktid järgmised:

1. Ladude ehitus- ja korrashoiukulude vähendamine.
2. Pidevalt jooksvate protsentide kulu vähendamine ladusolevate kaupade pealt.
3. Sagedased ümberlaadimised teevad kauba mõödapääsematult kallimaks, järjekulult: ümberlaadimiste arvu vähendamine.
4. Samuti mõjub hinna peale kauba pikemaajaline hoiulolek ladus, nii siis: selle hoiuloleku aja lühendamine.
5. Ümberlaadimiste kulukuse vähendamine.

Transporteerimiskulud selle sõna otsekoheses mõttes jagunevad kolme rühma:

- I. Kaugemaa transpordi kulud (näit. raudteel).

II. Kaupade väljalaadimise ja ladusse võtmise kulud.

III. Kaupade liikumine ladus eneses ja edaspidine laadimine.

Kaupade massilise liikumise mehaniseerimise alal on meil esimeseks pääsukeseks kahtlemata kavandatava suurema ladu ehitamine Tapale põlevkivi hoidmiseks ja selle mehaaniliseks laadimiseks vedurite tendritesse. Nagu eelpool nimetasime, kuulutas raudteevalitsus juulikuul nimetatud ladu ehitamise peale võistluse välja, kusjuures ta firmade poole pöörates tähelepanu juhtis sellele, et soovivat oleks kodumaa vabrikute saaduseid eelistada.

Et meie praktikas esimest korda katset tehakse sarnast suurt transpordi sisseaset ehitada ja et tellijaks pealegi on riik, siis pakuks kahtlemata suurt huvi mõne detaili lähem vaaflemine, mis nimetatud tellimisega ühenduses on.

Raudteevalitsuse teadaande peale vastasid ainult vähesed ettevõtted, esineti kõigest 8 kavandiga. Juba sellest üksi, kui mitmekesised need kavandid olid, võis järeldada, et ülesanne küllalt selgelt polnud seatud, nii et ettevõtted endale raudteevalitsuse soovisid täpselt kujutada ei saanud. Mõned firmad projekteerisid 50–60 miljoni ehitust, teised jälle 8–9 miljoni. Kuid, niipalju kui teada oli, ei kavatsetud selle ehituse peale käesoleval aastal rohkem kui 10 miljoni marka kulutada.

Õieti näib valitsuse seisukoht, kus küsimust nii käsitatakse, nagu võiks kõigi mehaaniliste sisseasetega varustatud ladu, mis ligi miljon puuda põlevkivi mahutama peab, kümne miljoni marga eest üles ehitada, täiesti võimatu olevat. Ja seda juba sel põhjusel, et ehituskulude küsimust alles siis lahendada võib, kui kavand välja töötatud on. Kuid kavandi väljatöötamine jäeti ettevõtete eneste hooleks. Järjekult oli täiesti loogiline, et raudteevalitsus, esimest korda ettevõtete poole pöörates, tarvitada olevast krediidist midagi ei nimetanud.

Vaatamata selle näilise loogikkuse peale, ei ole meie arvates ometi maksimaalselt häid resultate saavutatud. Raudteevalitsus valis omale lõppude-lõpuks kolm kavandit, missugustel põhjanev idee ühtlane oli, kuid detailides leidisid lahkuminekud. Asjade seisukord on siis sarnane, et raudteevalitsus ühe või teise projekti kasuks otsustama peab, kuid iseenesest mõista ei tohi ta mõne teise ettevõtte tagasilükatud kavandi ühte või teist tulusat detaili ära kasutada. Ettevõtete töö läheb asjata kaotsi ja

riik ei võida ka seisukorrast kõiki kasusid. Oleks kahtlemata parem olnud alguses kavandite võistlust välja kuulutada ja siis alles tööde võistlus väljavalitud kavandi järele. Meie majanduselus ei olda veel harjunud ennemalt tarvitatud kombega, paremate kavandite eest auhindasid määrata. Asi ise võidaks selle läbi palju.

Vaatleme nüüd kõnesolevat küsimust lähemalt.

Ehitatav ladu peab endasse mahutama 900.000 puuda põlevkivi. Alguses näis olevat isegi kavatsus põlevkivi mehaaniliselt vagunitest ladusse laadida. Igal juhtumisel tahetakse teda mehaaniliselt laadida tendritesse. Kõige suurem hulk ladusse tulevat põlevkivi oleks 3000 puuda tunnis ja veduritele minevat – 2100 puuda tunnis; keskmiselt – 765 puuda.

Meil on muidugi teadmata, kuidas ettevõtete poolt esitatud pakkumisi vaadeldi. Kuid meie arvates oleks pidanud välja minema järgmistest tähistest:

Kõigepealt, missugune praeguse sisseasetest oleks käesoleva juhtumise tarvis kõige otstarbekohasem, näit.: a) automaatselt haarajad, ekskavaatorid, b) transportlindid ja kühvlid (s.t. kastid, mis ainult avanevad, kuid automaatselt ei haara), c) süvendaja kannud.

Teiseks, missugusest materjalist tuleks ladu-hoone ehitada.

Viimase küsimuse lahendamisel tuleks aluseks võtta ehituskulude suurus ja eksploatatsiooni kulud. Kõik need kulud jagunevad järgmiselt:

1. Amortisatsioon ja põhikapitali protsendid.
2. Töö ja energia kulud.
3. Terve sisseasete ja ehituse korrashoiu kulud.

Õieti oli raudteevalitsus oma soovi täpselt avaldanud, ainult varjatud kujul, nimelt, pidi terve see summa, mis ehitus maksma läheb, 5–10 aasta jooksul kaetama sellest kokkuhoiust, mis mehhanismide eksploatatsioon annab võrreldes praeguse käsitse laadimisega.

Eelpool oli nimetatud, et praegune käsitse laadimine 1,8–1,9 marka puuda pealt maksma läheb. Tapa kaudu kavatsetakse saata üle kahe miljoni puuda põlevkivi aastas, – kui nüüd mehaniseerimise kaudu töö pealt ütleme 50% ehk ümmarguselt 0,9 marka puuda pealt kokku hoitakse, siis oleks 5 aasta jooksul võimalik võita

0,9-2.000.000-5=9.000.000, kümne aasta jook- sul kaks korda rohkem. Nähtavasti pidi siis kavatsetava ehituste peale määratud summa kõikuma 9 ja 18 miljoni vahel.

Kontroleerime seda nõudmist tehnilise võimalikkuse seisukohalt. Saksa inseneeride ühingu ajakirja septembrikuu numbris ilmus prof. Aumundi (Berlin), kaupade massilise edasitoimetamise sisseadete eriteadlase, artikkel massiliste kaupade ladushoidmise ja liikumise majandusliste aluste kohta. Nimetatud kirjutuses tuuakse nähtavasti praktilisel teel saadud andmeid eksploatat- siooni kulude suuruse kohta rauamulla lae- vast väljalaadimise juures automaatselt töö- tavate ekskavaatoritega (Greifer). Nii oleksid kulud 1 puuda rauamulla peale, kui töös on 2000 klgr. kandejõuga ekskavaatorid, — Emk. 0,41; kusjuures elektrivoolu hinnaks on arvatud 18 kvf. Siin ei ole arvestatud amorti- satsiooni kuludega ega protsendi tasuga ka- pitali pealt. Eelpool toodud asjaolud sun- nivad õigustatuks lugema raudteevalitsuse esialgset seisukohta, et kokkuhoiu saavutus võiks ulatada 50⁰/₁₀; selles ei ole midagi võimatud, arvatavasti võib seda määra veel ületadagi.

Nii siis arvestas raudteevalitsus algusest peale õieti ja andis võistlejatele firmadele oma veidi ebatäpse, kuigi pikalt formulee- ritud tellimisega kaunis raske ülesande. Nimelt, oli soovi avaldatud, et kavatsetava ehituse juures võimalikult kodumaa töö- jõud ära kasutataks. Pidi võimalikult roh- kem „eesti tööd“ olema. Kui teoreetiliselt kõnelda, siis võiks arvatavasti kõike oma kodu valmistada. Mehansime pidid käima pa- nema elektrimootorid. Et korralikku ja taga- järjekat manööverdämist saavutada, oleksid n.n. elektripidurid tarvilikud. Kõike seda, s.t. lihtsamalt öelda, terve tõste-sisseseade varustamise elektrimasinatega, võttis oma peale, nagu autoril täpselt teada on, Eesti aktsiaselts „Volta“ Tallinnas.

Edasi, oleks võinud valmistada ükskõik missuguses meie masinatehastest n.n. tõste- vintsid ehk vagonetid, mis varustatud me- hanismidega põlevkivi tõstmiseks, haarami- seks, edasitoimetamiseks tarviduse järele ja väljalaadimiseks tarvitamise kohal. Viimaste aastate kriis on sellekohastest ettevõtetest reast välja lõõnud 2 suurt (Dvigatel ja Peetri tehased Tallinnas) ja 1 keskmise (end. Koppeli töökoda Paides); kuid vaatamata selle peale, töötavad meil nimetatud alal 3 tuntud ette- võtet Tallinnas, üks sama tuttav Tartus ja üks Pärnus.

Niipea kui kujunesid võistlevate firmade projektid, selgus, et kaks tuntuimat Tallinna masinatehast välja astusid ühenduses olles Saksamaa ettevõtetega; peab tunnistama, et viimased väga soliidsed, isegi üleilmilise kuul- susega on. Kujuneb nii, et Tallinna firmad nähtavasti hoone ehitamise ja mõned liht- samad rauatööd oma peale tahtsid võtta, kuna kõik muu väljamaa firmadelt oleks tellitud.

Raudteelaste komisjonis, kus projekte esimesena instantsina vaadeldi, kaldusid lõppude-lõpuks sümpaatiad suurtsuguste väljamaalaste kasuks. Isamaalsuse puudu- mist ei saa komisjoni liigetel ette heita. Lugu seisab selles, et niisugune asjade sei- sukord Tallinna firmadele võimaluse annab vastutust mehansimide töö ökonoomilikkuse eest väljamaalaste peale veeretada. Kuid tõi on ka see, et väljamaalased selle eest väga korraliku tasu nõudsid. Nimetatud tasu oleks väljamaale voolanud valuuta näol mõnegi miljoni Eesti marga väärtuses.

Autoril on teada pretsedent, kus üks Tallinna tehastest (muuseas riiklik) põlev- kivi kaevandusesse transporteerimis-sisse- seade ehitas, mille eksploateerimine palju kallimaks kujunes, kui käsitsi töötamine. Sisseseade praagiti välja.

Need firmad, kes ilma väljamaalaste abita pidid töötama, garanteerisid, nagu autoril teada on, ökonoomilikkuse. Võib olla, et eelpool kirjeldatud juhtumisel põlev- kivi kaevanduses sarnast lepingut ei sõlmi- tud ja riikliku tehase poolt polnud algusest saadik midagi garanteeritud. Kuid lõppude lõpuks jäi halb sisseseade ometigi vastu võtmata. Sellepärast tuleb see kartus asja- tuks pidada, et oma tehastelt tellitud töö halvem saab, kui väljamaa oma. Järjelikult poleks tarvitsenud nii suurt sümpaatiat väl- jamaalaste vastu avaldada, pealegi kus see ei sobinud esialgse lubadusega, kodumaa ettevõteteid eelistada.

Nii palju kui autoril käepärast olevad andmed näitavad, tunnistas komisjon peale võrdlemisi pikaks veninud vaatlemisi mehaa- nilisest kui ka elektrilisest küljest ühevääri- listeks kolme firma projektid — kahe Tal- linna ettevõtte ühes väljamaalastega ja ühe provintsi ettevõtte ilma väljamaalasteta. Juba seegi on suureks edusammuks, et meie ennast kas või väikestes asjades usaldama oleme hakanud. Ilma väljamaalaste kaas- abita töötava firma kokkuhoiu garantii väljendus küll vähemas arvus, kui firmadel ühes väljamaalastega (ehk õigemini, oli Eesti firma ettevaatlik, sest tal puudusid mainitud

sisseseadete konstrueerimises sarnased kogemused, kui üleilmilise kuulsusega firmadel), kuid sellegi pärast töotasid nad võimalusi 2000000 puudalise põlevkivi läbikäigu juures aastas kõiki kulusid, mis ehituse peale on läinud, vähem kui kümne aasta jooksul amortiseerida. Seda võimegi esimeseks raudteevalitsuse eksisammuks lugeda, et ta kuigi tähtsaks ei pidanud võimalust, massilise kaupade edasitoimetamise sisseseadet kodumaal valmistada. Siin ei seisa asi mitte ainult selles 2–3 miljonis, mida tarvis poleks olnud väljamaale visata, vaid palju suuremal määral võimaluses, usku luua meie metallitehaste töövõimesse ja oskusesse sarnaseid töid läbi viia, missuguseid meil enestel arvatavasti rohkem kui üks kord korrata tuleb.

Kui keegi meiega nõus olla ei saa, siis arvestagu ka sellega, et näit. Leedus silmapaistvaid masinatehaseid polegi. See maa, olles absoluutsetes arvudes vististi mitte vaesem meie omast, võib varem või hiljem nagu meiega veenduda, et siin või seal massiliste kaupade edasitoimetamise mehhaniseerimine kasulik on senisest käsitsi töötamisest. Nüüd kujuneb meie riiklik ehitus mõne Saksamaa firmale heaks reklaamiks. Leedust sõidetakse siia, et Saksamaalt saadud sisseseade otstarbekohasust ja kasulikkust vaadelda. Teine asi oleks olnud, kui raudteevalitsus veidi ka riikliste huvidega oleks arvestanud ja Eesti ettevõtlikule firmale vastu tulles teda toetanud oleks, mille lõputulemusena oleksime saavutanud oma hoole ja oskuse tõenduse. Selle tõendusega oleksime võinud opereerida, kui hea ja suurtsugu reklaami materjaliga.

Lubatagu veel veidi varjundada esitatud mõtet. Ei ole veel ununenud „lahtiunustatud kraani“ ajajärk meie poliitikas. Siis valitses õiglane soov Eesti ettevõtlikust luua ja toetada. Täiesti arusaamatuks jääb mõne kroonu tellija praegune tendents, kes mõnel juhtumisel sarnaseid metoode soovivad, kus veega ühes ka suplev laps vannist välja heidetakse.

Teise eksisammu teeks raudteevalitsus siis, kui täpsele juurdlusele ei võetaks küsimust, kuidas kõlbulik raudbetoon on neil juhtumistel, kus seinad ehk katuse alaliselt kokku puutuvad suitsuga. Nimelt oli kolmes raudteevalitsuse komisjonile kõige enam meeldinud projektis kavatsus ladu hoonet raudbetoonist ehitada. Sealjuures jäävad kahes kavandis raudtee rõõpad ladu sisse, kuna nad kolmandas projektis väljaspool ladu hoonet asuvad. Nii siis

tuleks esimesel kahel juhtumisel raudtee liikuv koosseis hoone sisse juhtida põlevkivi väljalaadimiseks ja arvatavasti ka pealevõtmiseks, kuna ühel juhtumisel liikuvat koosseisu, selle hulgas muidugi ka vedureid, ehituse sisse ei viida. Igal juhtumisel on kavatsedud ühte rongi-komplekti, s. t. umbes 12 põlevkiviga laetud vagunit, päevas ladusse tuua. Põlevkivi vastuvõtmiseks tendritesse võivad iga päev umbes kaks-kolmkümmend vedurit läbi käia. Muidugi võib vedurijuhtidele ettekirjutada tuha ruum sulguda ja mitte sifoneerida, kuid selle peale vaatamata võib eelpool kirjeldatust järeelda, et sel juhtumisel, kui rõõpad hoone sisse juhitakse, ladu suuremal ehk vähemal määral suitsuga täitub, kui mitte sellekohane eriline ventilatsioon pole ette nähtud. Muidugi puuduvad ladu raudbetoon seinad ka sel juhtumisel suitsuga kokku, kui rõõpad väljaspoolt hoonet läbi juhitakse, kuid siis sünnib see palju vähemal määral. Viimasel ajal on praktikute hulgas, kui ka sellekohases erikirjanduses Saksamaal arvamine maad võtnud, et suits raudbetoonile kahjulik on.

On ju teada, et raudbetoon kuigi vana leidus pole. Mõndagi tema kohta tehtud oletust pole veel võimalik aastakümnete vanuste vaatlustega tõendada. Sellepärast peaks eelpool avaldatud katuse suhtes tähelepanelik oldama.

Huvitav on see, et väljaspool hoonet käivate raudtee rõõbastega ladu kavatses just see ettevõtte, kus omal jõul taheti läbi saada, – ilma nooblite väljamaalasteta.

Kuid raudteevalitsuselt pole siiski võimalus võetud ladu hoone materjali küsimust täitsa uuesti vaatlemisele võtta. Saksamaal on, näituseks, sõja ajal meeldima hakanud õige suured ehitused puust. Sakslased ehtasid puust angaareid lennuriistadele, mille ulatus 55 meetrit, seinte kõrgus 18 meetrit ja keskmise osa kõrgus 31 meetrit. Nii ehitati Halles hiljuti trammi vagunite depoo ja Würtembergi raudtee poolt suureviisiline depoo vedurite tarvis. Ja kõik see ehitati puust. Silme ette kerivad äärmise teravmeelsusega konstrueeritud hiigla toed, katuse tellingid mis isegi sarnaseid ulatusi ei karda, nagu eelnimetatud. Samuti ehitavad sakslased puust erilise konstruktsiooniga poste elektri juhete tarvis 15 meetrilise kõrgusega.

Paneb imestama, et just sakslased oma suure oskusega tsivilisatsiooni arendada raua abil, sarnase innu ja väljaspool kahlust

seisva andekusega väga suuri ehitusi enamasti metsamaterjalist konstrueerivad.

Meie eksporteerime toorest metsa. Peaks katseid tegema, just seda, meile nii odavat, materjali suuremateks ehitusteks ära kasutada. Meile vastatakse, et sakslased oma suuremateks ehitusteks kuiva puud tarvitaavad, kuna meie turul ollakse harjunud nägema toorest metsa. Selle kuivatamine ja mitme aastane hoidmine nõuab uute kapitalide rakendamist, missuguseid meil muidugi vähe on. Kuid vastuväitena peaks arvestama kas või praeguse väga terava depressiooniga meie metsaturul ja sellekohaste ettevõtete sulgumise ehk tegevuse kokkutõmbamisega. Praegune kurb asjade seisukord ei olene mitte ainult ürgoludest, vaid osalt ka sellest, et meie metsatöösturid rohkem hindavad palavikulist raha ringvoolu, kui sarnaste püsivate ärikäikude loomist, mis siseturust enam ei oleneks. Sellega tahtsime öelda, et meil osalisegi tendentsi avaldumine, vastutusrikkaid hooneid Saksamaa eeskujul puust ehitada, pandiks oleks meie rahvamajanduse rikastamiseks. Sama kasulik oleks kavatsetava põlevkivi ladu hoone ehitusmaterjalina metsa kasutada.

Meil vaadatakse puu ehituste kui odavate, vähese kestvusega ja selle tõttu mitte küllalt soliidsete peale. Keegi komisjoni liigetest olla ühte projekti just selles kavatsetava raudbetoon katuse pärast eelistanud teisele, puu katusega, seletades, et puu nagu riikliku ehitusega ei sobi.

Meie peame seda täielikuks eksiarvamiseks. Oleks väga kahju, kui see seisukoht võitjaks jääks. Sarnaste suurte katmiste puhul, kus ulatus ligi 20 meetrile võrdub, toob raudbetoonist katuse ehitamine enesega kahtlemata kaasa üleliigseid kulusid, kusjuures siiski veel kahelda tuleb, kas raudbetoon käesoleval juhtumisel kõlbulik on.

Võib olla oleksid puu ja telliskivi ühendatult põlevkivi ladu tarvis otstarbekohasemad selleks juhtumiseks, kui raudtee hoone sisse tuuakse.

Lubatagu meile veel selle peale tähelepanu juhtida, et kui raudtee hoone seest läbi juhitakse, siis jääb üks osa ladust põlevkivi hoidmiseks kasutamata, kui arvesse võtta, et põlevkivi ladus kaunis kõrgelt seisab (ühe projekti järele isegi 8 meetri kõrguseni), siis läheb asjata kaduma kaunis suur osa ladu mahutusest. Niisugune hoone peab kallim olema välise raudteega hoonest, sest see tühi koht, kus raudteeliinid asuvad ja kuhu põlevkivi mahutada ei saa, tuleb

ometigi katusega katta, kuna ladu mahutuseks mõlemil juhtumisel 900000 puuda põlevkivi jääks.

* * *

Sellega lõpetame oma lühikesed tähendused eelpool kirjeldatu kohta. Kui raudteevalitsuse lõpulikult kujunenud otsus laiematele kihtidele teatavaks saab, ehk veel parem, kui see tehnilisest küljest üks huvitavamatest praegusaja ehitustest valmis saab, siis avaldame tema kirjelduse kõige täpsustega.

Käesolevas kirjatükis tahtsime näidata, et meil veel kujunenud pole arusaamine võtetest, kuidas rahvamajanduse arenemisele tööstuse alal kaasa aidata. Meie tööstus teeb suuri jõupingutusi, et oma saadustele turgu leida. Eriti raskelt elab metallitööstus kriisi üle, sest et ta peasjalikult abinõusid välja töötab tööstusele ehk põllumajandusele edaspidiseks kasutamiseks. Majandusteadlastel on teada, et just sellel alal kõige sagedamini ilmsiks tuleb enam tahajäänud maade olenevus eesrinnas sammujatest. Üldiselt on tuntud mõne Saksamaa aktisia seltsi hiigla arenemine, näit. V. K. E. Berliinis, a/s. Fr.Krupp Essenis, masinatehaste a/s. Augsburg-Nürnberg ja palju teisi, kes ilmakuulsuse on omandanud ja tegutsevad, arvestades sellega, et neil mitte ainult Euroopa riike, vaid kõiki ilmajaguseid masinatega varustada tuleb.

Võime uskuda, et kolme naabermaa – Eesti, Läti ja Leedu – hulgast meie maa omab kõige paremini alalhoidunud metallitööstuse. Meil valitseb veel senini kahjulik eelarvamine, mis meie ettevõtjaid mõnestki algatusest eemale peletab, eriti Läti ja Leedusse tungimisest, see on kartus tööstulise Riia linna ees. Kuid mida rohkem meie Riia praeguse seisukorraga tutvuneme, seda enam veendume visalt paranevates haavades, mis sõjaaeg Riia tööstusaparaadile löi. Meie ettevõtjatel on juba mitu korda juhust olnud tõenduda, et meie Läti jaoks töötada võime. Võib olla polekski nii utoopiline katseid teha ekspordiga Läti ja nimelt meie masinatega.

Sellepärast on kahju, kui mõni puht formaalne seisukoht ühe või teise meie tööstusharu loomulikku arenemist takistab. Usume kindlasti, et meie kohus oleks kõige jõuga oma metallitööstuse iseseisvust ja produktiivsust alla kriipsutada. Kuid, nagu eelpool kirjeldasime, on meil palju tegelasi, kelle eest puud metsa ära varjavad.

Toimetusele saadetud kirjandus.

Eesti demograafia, vihk III „Tervishoid Eestis“, Riigi statistika keskbüroo väljaanne, Tallinn 1925. Lhk. 132 + 80. Hind? Käesolev väljaanne kujutab enesest täielikku tervishoiu statistika käsi-raamatut, mis läbi põhitatud hariliku Statistika keskbüroole omase põhjalikkusega. Nagu see statistika keskbüroo väljaannetele harilik, võtab ka selles raamatus suurema osa oma alla andmete resümee, kus ühtlasi leidub rida kokkuvõtteid ja andmeid, mis tabelosas puuduvad. Sellel on oma hea külg, sest et ta materjali tarvitajale kättesaadavaks teeb, kuid ühtlasi ka oma halb külg, sest et väljaandes selle läbi kallimaks lähevad Nii tarvitlik kui resümee igas statistika väljaandes ka ei ole, pooldaksime meie isiklikult seda, et need resümeeid lühemad oleks. See virgutaks ehk mõndagi materjali tarvitajat materjali põhjalikuma läbitöötamisele, kuna ta nüüd lepit pikade kokkuvõtete pealiskaudse lehitsemisega.

Peale sissejuhatava osa, kus tervishoiu statistika korralduse põhijooned on toodud, sisaldab väljaanne üldise kokkuvõtte tervisest seisukorrast Eestis, kus on korratud andmed Eesti demograafiast.

Külgehakkavate haiguste arenemise käik meie iseseisvuse ajal on nii huvitav, et selle kohta järgnevad arvud toome:

	1919.	1920.	1921.	1922.	1923.	1924
Difteriit . . .	813	1.207	825	517	408	461
Dysenteria . . .	3.284	3.459	1.198	356	64	125
Leetrid . . .	1.754	1.032	1.785	2.811	1.930	203
Sarlakid . . .	2.100	2.549	1.433	583	675	451
Kõhu-soetõbi . . .	555	1.094	1.097	718	623	937
Plekiiline soe-						
tõbi . . .	1.232	4.125	356	247	63	43
Korduv soetõbi	158	978	118	104	8	1
Rõuged . . .	277	435	136	50	13	4
Kokku . . .	10.873	15.418	7.828	7.478	5.384	3.057

Raamatus toodud võrdarvude järele on Eesti juba kõigiti euroopalik maa. Ehk küll terves reas haiguste andmed läti ja Leedu kohta 100 elaniku peale väiksemad on, näitab see meie arvates ainult seda, et seal haiguste registreerimine veel nii välja ei ole kujunenud nagu Eestis.

Edasi on raamatus lähema vaatluse alla võetud üksikute külgehakkavate haiguste liigid, millest eriti üksikasjaliselt vaadeldakse tiisikut ja suguhaigusi. Koolilõpilaste tervisest seisukorra kohta on toodud õige täielikult järelevaatuse andmed üksikutes linnades, kusjuures eriti põhjalik on kuulmisorganide andmete läbitöötamine Tartus.

Tööliste tervishoiu andmetest märgime, et 45.845 haigekassa liikme hulgas Eestis 1923. a. registreeriti 16.731 haigusejuhtumist, mis olid seotud ajutise töövõime kaotusega, s. t. 36,4 juhtumist iga 100 kassa liikme kohta. Haiguste registreerimise kord on kassades nähtavasti üsna nõrk, sest $\frac{1}{3}$ eelmisest 36,4 haigusejuhtumisest 100 kassa liikme kohta olid „teadmata“ haigused.

Haigusepäivi tuli ühe töövõime kaotanud isiku kohta keskmiselt: õnnetu juhtumiste puhul 17,7, haiguste puhul 15,3 ja sünnitamiste puhul 32,2. Iga kassa liikme kohta tuli haigusepäivi töövõime kaotamisega 6,9, kusjuures see arv kõikus 17,4 Vene-Balti laevatehases ja Pori-Kunda tsemendivabrikus, kuni 0,6-ni Halliste linaharimise ühisuses. Haigekassad on üldse kulutanud kassaliigete toetamiseks 5,9 miljoni marka ja perekonnaliigete toetamiseks 19,3 milj. mk.

Tööõnnetuste vastu kindlustatud tööliste oli 1. jaan. 1924. a. 33.064, kusjuures 1923. a. 1000 kindlustuse

kohta tuli 132,1 õnnetut juhtumist. Kõige rohkem õnnetusi tuli 1000 tööliste kohta ehitustöös (284,1), puutööstuses (261,5) ja masinaehituses (252,2). Kõige vähem õnnetuid juhtumisi tuli ette põllumajanduses (12,0) ja poligraafias (20,4). Tööõnnetuste tähtsaimad põhjused olid töö masina juures (26,7 juhtumist 100 kohta), komistamine (20,0), asjade ja riistade langemine (17,9). Tööõnnetuste tagajärjeks oli 1923. a. ajutine töövõimetus 95,9 juhtumist 100-st, ning jäädav osaline töövõimetus 3,8 juhtumisel, jäädav täieline töövõimetus 0,1 juhtumisel ja 0,2 surmajuhtumist 100-st. Tööõnnetuste abirahadeks ja ravitsuskuludeks on läinud 10,3 milj. mk. 1923. a. 6,0 milj. vastu 1922. a.

Edasi sisaldab raamat andmeid riigi raudteelaste tervishoidliku seisukorra üle, väga põhjaliku ülevaate Eesti sõjaväe tervisliku seisukorra üle aastatel 1921–1924, samuti alkoholismi, prostitutsiooni, enesetapmist jne, kohta.

Eesti põllumajandus, vihk III „Loomapidamine Eestis 1924“, Tallinn, 1925. – Riigi statistika keskbüroo väljaanne. Lhk. 105 + IX. Hind? Vihk sisaldab andmeid loomapidamise kohta Eestis 1924. a. umbes sama plaani järele kui enne vastav osa oli „Eesti põllumajanduse“ vihus. Nähtavasti on see vihk nüüd iseseisvaks eraldatud põhjusel, et andmed loomapidamise kohta varemalt saabuval kui teiste põllumajandusalade kohta. Nagu juba enne teada oli, näitab koduloomade üldarv Eestis 1924. a. tervel liinil kahanemist, ainult lehmade juurdekasvu võib märkida, kuna veiste üldarv 10.000 võrra vähem on. Statistika keskbüroo seletab seda viletsa loomatoidu saagiga eelmisel aastal ja vähenemist sigade arvus sellega, et lugemine sündis juulikuul, kuna ta eelmisel aastal sündis septembris.

Loomade haigusejuhtumiste üldarv on aasta jooksul tuntavalt kasvanud, mida ka vist tuleb täpsema registreerimise arvele panna. Loomataudide hulgas on tähtsam tiisikus 47,4% kõigist juhtumistest.

Tapamajades tapetud ja järelevaadatud loomade arvude põhjal on keskbüroo kolme aasta eest kokkuvõtet teinud tapamajade aastase liha läbikõigu kohta puudades, mille järele avalikuks tuleb, et liha läbikõik alates 1922. aastast alatasa on langenud ja nimelt oli see läbikõik:

	1924.	1923.	1922.
	(1000. puud.)		
Veiseliha	366	420	427
Vasikaliha	204	196	181
Lambaliha	91	109	98
Sealiha	451	420	470
Pörsaliha	1	1	1
Hobuseliha	2	2	1
Kokku	1116	1148	1177

Ei saa kuidagi mõelda muljest, et tapamajade tegevuses peegeldub teatud veiste realiseerimine agrarreformi tagajärjel. Kui ümber arvata tapamajades järelevaadatud veiste veerandid terveteks, mida muidugi ainult tingimisi teha võib, ja sellele juurde lisada tapamajades tapetud veised ning väljaveetud elusloomad, siis saame tuhandetes umbes järgmise näitava iga aastase kadu veiste arvus:

1919. a. —	33.000
1920. a. —	40.000
1921. a. —	43.000
1922. a. —	64.000
1923. a. —	69.000
1924. a. —	61.000

Kontrollühisused kasvasid ka 1924. a. jõudsalt, kusjuures tähele panna võib, et üksikud karjad arvuliselt vähenevad, mis näitab, et ühisused pikamisi demokratiseeruvad.

Nii oli kontrollühisustes:

	Kokku lehma	Liikme kohta lehma	Kontrolli all seisivate lehmade % üldarvest
1921	4882	15,8	1,6
1922	9521	13,1	3,1
1923	16.425	10,9	5,1
1924	23.119	9,0	7,2

Aastane toiduüksuste kulutus lehma peale oli 4096 1923/24 toilusaastal 4253 vastu 1922/23 toilusaastal, kusjuures jõutoidu protsent enam-vähem muutmata oli 20 tümber.

Piima kogutoodang oli 1923/24 kontrollaastal 4566 naela lehma kohta 4638 vastu eelmisel aastal, võirasva toodang oli 164,6 naela lehma kohta (165,9 eelm. aastal).

Toidu tasuvus näitab ka käesoleval aastal nagu eelmistel tõusu, nimelt andsid 100 toiduüksust naelades piima 111,5 aruande aastal 109,0 vastu eelmisel aastal ning 4,0 naela võirasva 3,9 nl. vastu. Huvitavaid on andmed toodangu ja toidutäpsuse kohta karja suuruse järele, mis annavad järgneva pildi:

Karja suurus:	Piima toodang naelades	Toidutäpsus 100 t.-ü. peale (piim).
Alla 5 lehma	4864	120,9
5—10 "	4760	117,5
11—15 "	4474	113,5
16—25 "	4682	113,2
26—50 "	4116	104,3
51—100 "	4251	101,8
üle 100 "	4107	98,6
Kokku	4501	110,8

Sellest paistab selgesti välja, et mida väiksem kari seda suurem on toodang lehma kohta ja seda suurem on ka toidu tasuvus. Kõige vähemate karjade andmed käivad aga liig väikse lehmade arvu kohta, nii et veel ära tuleks oodata, mis järgnevat aastate vastavad andmed ütlevad, enne kui lõpuotsusi teha.

Piimatööstuste tegevuse kohta toome käesolevast vihust järgnevad andmed, millele eelmise

aasta andmed raamatust „Eesti põllumajandus vihk II“ kõrvale on seatud:

	Piima toodud milj. klgr.		Võid valmist. milj. klgr.	
	1924.	1923.	1924.	1923.
Ühispiimatööstused	76,1	44,9	3,0	1,9
Erapiimatööstused	17,1	14,8	0,6	0,4
Kokku	93,2	59,7	3,6	2,3

Ühe lehma kohta toodi kogu riigis piima piimatööstustesse 290,1 klgr., sellega arvatavasti vähem kui 1/5 üldisest piimaproduktsioonist. Või väljavedu oli aasta jooksul 3,9 milj. kg. Küsida tuleb selle järele, missugustest meetritest see või pärit on, mis sisemaal ära tarvitatakse, ja kas ei ole produktiooni andmed õige puudulikud?

„Tallinna Tehnikumi juures asuva Riiklise Katskoja Teated (Mitteilungen des Staatlichen Materialprüfungs am Revaler Polytechnikum)“ Nr. 1 — 1925 a. — Riiklise Katskoja väljaanne. Tallinnas. 95 lehekülge Hind?

„Teated“ sisaldavad rea uurimistöid tähtsamate kodumaa ainete kohta, nagu kukersiit, savi, tsement ja tervismuda. Märkida tuleks siin eriti kaseid kukersiidist valmistatud asfaldiga mis O. Maddisson'i ja F. Dreyer'i poolt korraldatud ja mille kokkuvõtte selles seisab, et teede ehituse jaoks kohaliku tsemendi tarvitusel mingisuguseid tuntavaid raskusi ees ei peaks olema, eriti kui selle jaoks ballastina mitte üksi liiva ei tarvitata, vaid vähemalt osaliselt ka lubjakivi.

E. Jakson'i poolt korraldatud Eesti savide tehniliste omaduste uurimine näitab muu seas, et meil Eestis leidub tulekindlat savi, (P. Matz'i savikaevandus Võru-Põlvas) millest valmistatud saadused anda võiks vastava tulekindlusega, saadusi ja et leidub savisid, millest võimalik oleks sisseveetavate asemel kodus tihedaid savitööstuse saadusi valmistada. (Läänemaal, Võrumaal ja Virumaal.)

Esimese numbriga järele otsustades, kujunevad Riiklise Katskoja teated meile väga tähtsaks informatsiooni allikaks alade kohta, mis meil kauemat aega sõitis seisnud. N. K.

Kroonika.

Eesti.

(Väljavõtteid ajalehtedest.)

Paul Õpik Eesti Panga direktoriks. 16. skp. erakorralisel vabariigi valitsuse koosolekul otsustati Eesti Panga vabaoleva direktori koha peale määrata senine rahaministeriumi riigikassa juhataja Paul Õpik, arvates 1. detsembrist s. a., mis ajast teda ka vabastada senisest ametist.

Kuldbilansside sisseadmimine. Rahaministeriumis on valminud kuldbilansside seaduse eelnõu.

Selle järele on kohustatud kõik juriidilise isiku õigusega kaubanduslikud, rahalised, tööstuslikud ja ühistegelised ettevõtted, samuti kõik ettevõtted, kes juriidilised isikud ei ole, kuid nende etsekoheste maksude seaduse § 574 antud õigusi kasutavad — 1. jaanuariks 1926. a., ehk kui nende äriaasta mõnel

teisel tähtajal algama peaks, selleks tähtpäevaks 1926. a. jooksul ümberhinnatud bilansid kokku seadma väärtkindlates Eesti markades, mille väärtus vastab kursile 100 Eesti marka = 1 kuldkroon = 0,403226 kuldgrammi.

Seaduse eelnõu on tingitud sellest, et võimatu on jõusolevate maksuseaduste ja Eesti markades bilanside järgi maksusid õiglaselt arvestada, kuna arvud, mis maksustamise aluseks võetakse, tõsisele väärtusele ei vasta.

Ka välislaenu küsimuse korral ei anna praegused bilansid selget ülevaadet ettevõtte seisukorrast.

Seaduse eelnõu järgi on ettevõtteid kohustatud oma ümberhinnatud bilansid esitama kinnitamiseks rahaministeriumi bilansside kontrollkomisjonile.

Eesti-Läti kokkulepe metsaparvetamises. Vabariigi valitsus kiitis heaks Eesti-Läti vahelise kokku-

lepe piiriäärsetel jõgedel metsaparvetamise esjus. Kokkuleppe maksvusaeaga piiratakse ühe aasiaga, kusjuures maksvuse aeg loetakse pikendatuks järgmise kalendriaasta peale, kui ta eelmise aasta kestel ei ole üles öeldud. Lepingu järele on metsamaterjalide parvetamisel mõõda Eesti-Läti piiriäärseid jõgesid (Vaidava, Peetri, Mustjõgi ja Koiva) ühe lepinguosalise kodenikkudel õigus kasutada teise lepinguosalise territooriumil niihästi nimetatud jõgede sängi kui ka selle juure kuuluvat tallamisriba, tingimisel, et seal juures kinni peetakse kumbagi lepinguosalise piirides maksvatel seadustest.

Sangaste mõis rahalistes raskustes. Väljamaalastele kuuluvatest ja võõrandamata jäänud mõisatest on L.-Eestis suurem ja enam tuntud Sangaste mõis, mille omanikuks Soome alam krahv Berg. Nüüd on selgunud, et ehk küll Sangaste mõis eeskujulikus korras ja tal esimese järgu maad, majapidamine aasta-aastalt kahju on annud. Põllutööstusteeringi andmete järele on mõisal praegu umbes 12.000.000 võlga, sellest võlgneb ta Eesti Pangale 1.300.000 mk., p. k. „Estoniale“ 3.000.000 mk., seemnevilja-ühisusele 2.000.000 mk. jne. Ka on mõisal maksta töökaitsekomissarile tööliste palkadeks umbes 800.000 mk. Et Sangaste mõisa seisukord õige kriitiline ja enese jõul raskustest üle ei saada, siis oli see küsimus 18. skp. vabariigi valitsuses arutusel.

Väljamaalased ei või piiri ääres kinnisvarasid omandada. Riigikogu tölkomisjoni otsustas siseriigis kaotada keelu, mille järele väljamaalased ei võinud omandada kinnisvarasid. See keel jääb maksma tulevikus ainult piiriäärsees maaribas 20 versta kauguseni piirist.

Itaalia-Eesti kaubalepingu sõlmimine. Valitsus otsustas tunnistada soovitatavaks kaubalepingu sõlmimise Itaaliaga enamsoodustuse alusel. Ühtlasi tehti meie asjaajajale Roomas A. Jürgenson'ile ülesandeks lepingu sõlmimiseks läbirääkimistesse astuda Itaalia valitsuse poolt volitatud isikutega ja kokkuleppe korral lepingule alla kirjutada.

Valispasside kaotus Eesti-Läti vahel. Vabariigi valitsus kinnitas Eesti-Läti vahelise kokkuleppe mõlema riigi kodanikkude ülepiiri liikumise kergendamise kohta, mis Tallinnas 11. nov. alla kirjutati.

Uus kokkulepe Venega jõusse astunud. 19. nov. s. a. vahetasid Eesti esitaja Moskvas Jõgi ja Nõukogude Liidu väliskomisjari asetäitja Aralov ratifikaatsiooni dokumendid posti-, telegraafi-, telefoni ja rahatransferide vahetamise kokkulepete kohta, mis sõlmitud Eesti ja Nõukogude Liidu vahel.

Riigi raha tsirkulatsioon. Riigikassa teatel oli 1. nov. 1925. tsirkulatsioon riigi raha emisjoni arvel olevaid rahamärke Mk. 1.659.814.670.65. Peale riigiraha emisjoni arvel olevate rahamärkide oli tsirkulatsioonis vahetusraha 129.479.949 mrk., kassaveksleid 403.000. mrk.

Raudteepõrangu muretsemine Saksa firmalt. Riigi raudteevalitsus korraldas 16. nov. võistluspakkumised raudteepõrangu ja nende tagavaraosade muretsemiseks. Kõige soodsamatena osutusid firma „Deutsch-Luxemburgische Bergwerks und Hütten A/G. Abteilung „Dortmunder Union“ esitaja insener O. Moll's'i pakkumised. Vabariigi valitsus otsustas teedeministri ettepanekul anda põrangu muretsemine tähendatud firma esitajale — kogusummas 3400 inglise naela.

Kaubandusline läbikäimine nõukogude Venemaaga.

7.—15. novembrini on Eestist raudteed mõõda Narva ja Irboska jaamade kaudu nõukogude Venemaale saadetud:

1. Eksportkaupu.

43 vagunit ajalehe- ja trükipaberit, kaal 583,8 tonni ja 1 vagun segakaupa, kaal 377,8 klgr.

Kokku nõukogude Venemaale saadetud 44 vagunit eksportkaupu, 1 vagun viljakaitse luukisid (raudtee oma laadimise materjal) ja 93 saadetust bargaashkaupu, kaal 2542,1 klgr.

2. Transiitkaupu

aruande nädalal saadetud ei ole.

Sama kuu jooksul on nõukogude Venemaalt raudteed mõõda Narva ja Irboska jaamade kaudu Eestisse tulnud:

9 vagunit 378 elusseaga (a/s. „Külmetusele“); 12 vagunit kõeru, kaal 174,9 tonni; 8 tsisterni masuuti, kaal 10,6 tonni; 1 vagun päevalille seemneid, kaal 11,1 tonni ja 2 tsisterni nahviat, kaal 22,0 tonni.

Kokku nõukogude Venemaalt Eestisse tulnud 32 vagunit mitmesuguseid kaupu, 1 vagun kirikukelladega, kaal 7,3 tonni ja 14 saadetust bargaashkaupu, kaal 523,0 klgr.

Kaubandusline läbikäimine Lätimaaga.

7.—15. novembrini on Eestist raudteed mõõda Valga jaama kaudu Lätimaale saadetud:

1 vagun Aseri isemenfi, kaal 17,0 tonni; 21 platvormi kuuse- ja männiplanke, kaal 336,8 tonni; 5 vagunit linu, kaal 45,5 tonni; 2 saadetust mitmesugust pudukaupa, kaal 786,1 klgr.; 7 platvormi mähna- ja kuuselaudu, kaal 111,2 tonni ja 6 vagunit segakaupa, kaal 9,2 tonni.

Sama aja jooksul on Lätimaalt raudteed mõõda Valga jaama kaudu Eestisse tulnud:

2 vagunit suhkrut, kaal 32,6 tonni; 1 vagun heeringaid, kaal 13,6 tonni; 5 tsisterni petrooleumi, kaal 58,8 tonni; 1 saadetust mitmesugust pudukaupa, kaal 1520 klgr.; 1 vagun soolatud tooreid nahku, kaal 2,9 tonni ja 5 vagunit segakaupa, kaal 16,1 tonni.

Ametlikud teated kaubandustööstusministeeriumilt.

Eesti.

Elumaksumuse üldindeksi kõik käesoleva aasta 10. kuul.

(R. St. Keskb. väljaarvam.)

Emk. 1922=100

Jaanuar	142,5	Juuni	142,0
Veebruar	139,5	Juuli	144,1
Märts	145,7	August	142,1
Aprill	143,3	September	140,6
Mai	141,8	Oktoober	137,6

Soome.

Kartulite ostmine Soome sõjaväele. Soome Põllumajandusline Keskkliit on tõstnud üles küsimuse moona muretsemisest sõjaväele, tähendades, et praegusel ajal suurem osa sõjaväe moonast (kartulid, tangud, hobuse kaerad jne.) ostetakse väljamaalt, ja ei see korraldus olla kahjulik põllumajanduse aremisele. Et Soome põllumeeste kasusid kaitsta, oleks vaja näit. kartulid kõrge tolli alla panna ja kodumaa põllumeestele, põllusaaduseid sõjaväele müües, tuleks maksta 20% kõrgem hind kui väljamaalastele. Lähem aeg näitab, kas see kavatsus täide läheb. Sõjaväe ostud on niivõrd suured, et ei ole ükskõik, kas näit. kartulitest makstakse 20% enam või vähem.

Soome-Vene kaubandus. Venelaste ostud Soomest olid ostuperioodil 1923.–1924. 420 milj. Smk. ja perioodil 1924.–1925. umbes 675 milj. Smk. Ostusumma on siis märksa suurenenud, sellest hoolimata, et käesoleva aasta paberiosud läksid suurelt osalt teiste riikide kätte Pea väljaveoaine Soomest on olnud puupapp, tselluloos ja puumasse. Soome ostab Venemaalt peaaesjalikult vilja, aga ka puuvilja, tubakat, bensiini, petrooleumi, masinaõli, kanepi-koiti jne.

Väljamaalaste sissesõidu kitsendamine Soomes. Eduskunna seadus- ja majanduskomisjonis on prof. Vennola ettepaneku põhjal võetud päevakorda küsimus väljamaalaste sissesõidu normeerimiseks niisuguseks, et see ei oleks kahjulik maa kasudele, ega kitsendaks töövõimalusi omamaa kodanikkudel. Eriti olla tööpudust Soomes tunda kontoriamestrikude ja inseneeride ringkonnas. Sellepärast paneb komisjon Eduskunnale ette, et Eduskunta volitaks valitsust selle eest hoolitsemise, et väljamaalaste sisse-rändamine ei vähendaks töövõimalusi omamaa kodanikkudel.

Uus seadus tööliste kinnitamiseks õnnetuste vastu. 1926. aasta jaanuarist astub Soomes jõusse seadus, mille järele kõik tööliised, kes kehalist tööd teevad, vähemalt 6 päeva ühtejärgi palga eest, peavad töödandja poolt õnnetuste vastu kinnitatud saama. Seaduse järele käivad kinnitatavate hulka m. s. majateenijad ja tüdrukud ja on nende kinnitust maks 35–40 Smk. aastas.

Eesti-Soome vaheline kaubandus Käesoleva aasta 9 esimese kuu jooksul on Eestist Soome toodud kaupade väärtus 30.332.681 Smk. ja Soomest Eesti viidud kaupade väärtus 21.783.170 Smk. Eesti väljavedu Soome on umbes 10 milj. Smk. väiksem kui vastaval ajal eelmisel aastal.

Kuupalju kasu annab Soome põllumajandus? Soome Põllutööstusliku statistika osakonna andmete järele on 100 Soome talus, kus sellekohane arvepidamine sisse seatud, saadud aruande-aastal 1924–25 a põllumajandusse mahutatud kapitali pealt 5,6% tasu, kuna see eelmisel aruande aastal oli ainult 2,3%. Põlluhektari kohta on keskmine netto tulu olnud 410 Smk. Nagu näha, ei või põllumajandus praegusel raha kõrge protsendi ajal suurt puhastulu anda.

Eesti-Soome vaheline kaubandus. Käesoleva aasta 9 esimese kuu jooksul on Eestist Soome toodud kaupade väärtus 30.332.681 : – Smk. ja Soomest Eesti viidud kaupade väärtus 21.783.170 : – Smk. Eesti väljavedu Soome on umbes 10 milj. Smk. väiksem kui vastaval ajal eelmisel aastal.

Eesti tsemendi Soomes Soome linnades ehitatakse rohkesti. Näit. Helsingis on praegu 20–30 elumaja ehitusel ja uusi ehitusi kavatselakse alata Ka linna- ja riiklisi asutusi on alati ehitusel. Sellepärast on kindel, et tsemendi nõudmine ei ole ajutine nähtus, vaid sellega võib pikema aja peale rehkendada. Soome omad tsemendivabrikud täidavad suure osa tarvidusest, nii et väga suurt tsemendi impordi juurdekasvu ei ole oodata, kuid siiski on vaja tsemendi väljast tuua, mida näitavad järgmised arvud:

Tsemendi sissevedu Soome.

1923. a. 68 milj. kg.	Väärtus 3.1 milj. Smk.
1924. a. 10.7 " "	" 4.9 " "
1925 (9 kuud) 13.0 milj. kg.	" 5.7 " "

Sellest tsemendist on Eestist toodud:

1923. a. 3.470.051 kg (50%),	väärtus 1.496.532:– Smk.
1924. a. 4.821.693 " (45%),	" 1.973.414:– "
1925 (9k.) 4 317.577 " (35%),	" 1.707.114:– "

Nii näeme, et Soome sisseveos on Eesti tsemendi esimesel kohal, tähendab umbes pool Soome sisseveetavast tsemendist tuakse Eestist. Paari-kolme viimase aasta jooksul on Eesti tsemendi Soome ehitusturul, samuti kui Eesti kips ja telliskivid, kindla turu leidnud. Soome oma tsemenditööstus ei suuda kaugeltki tarvidust rahuldada. Eestile on kaubalepingus 20% tollisoodustus. Nii on Eesti tsemendil Soomes head väljavaated.

Läti.

Elukallidus Lätis. „Latvis“ nr. 123). kirjutab: Võrre'des rahva heakäekäigu ministeeriumi andmete järele käesoleva aasta oktoobrikuu elukallidust eelmiste aastatega, leiame, et see suurem kui 1922. a. okt. kuul 49 prots. võrra ja suurem kui 1923. a. 18 prots. võrra, aga väiksem kui 1924. a. 6 prots. võrra. On näha, et elukallidus on langemas. Elamise keskmine miinimum oli oktoobris Ls. 88,77 (septembris Ls. 91,60). Kallimaks on läinud või ja kartulid, kuna odavamaks – leib, herned jne.

Poola.

Poola metsatööstus raskesti seisukorras. Poola metsatööstuse toodang on viimastel kuudel murefäratavalt vähenenud. Saeveskitest on ainult suurematel tööd, väiksemad selle vastu on tööd suuremal osalt seisma jätnud ja asuvad likvideerimisele. Puumakauba nõudmine on kodumaal äärmiselt väike, kuna raha- ja krediitipuudusel ehitamine seisab. Väljaveo-uhete katkestamine Saksamaaga aitab omalt poolt kriisi teravaks tegemiseks kaasa. („Berl. Börs. Ztg.“)

Väliskaubandus 1925. a. esimese 9 kuu jooksul (Klamrites 1924. a.). Käesoleva aasta esimese 9 kuu jooksul oli sissevedu 1.417 m. zl. (1 004 m. zl.) ja väljavedu 930 m. zl. (898 m. zl.) seega passivsus 487 m. zl. (106 m. zl.). Tähtsamad sisseveoained olid: villi — 238 m. zl. (35 m. zl.), puuvilli — 25 milj. zl. (30 m. zl.) koloniaal-kaup — 100 m. zl. (77 m. zl.) tubakas — 40 m. zl. (17 m. zl.) nahk — 40 m. zl. (17 m. zl.), karvanahad — 51 m. zl. (14 m. zl.), masinad — 820 m. zl. (-).

Saksa.

Kaubalepingu läbirääkimised Itaaliaga loodetakse neil päevil lõpule viia. Tollialandusi saaks Itaalia peaaesjalikult põllumajandusliste saadustele ning annaks Saksamaale vastu tollialandusi rauatööstuse- ning keemiasaadustele. Läbirääkimised on käimas Prantsuse ja Hispaaniaga ning lähemal ajal alatakse neid Austriaga, Tšecho-Slovakkia ja Poolaga.

Saksa suurkaubanduse keskkliit on seisukohale asunud Saksa valitsusele tungivalt soovi avaldada, et kaubalepingu sõlmimise korral Saksale ka need tollialandused osaks saaks, mis Eesti poolt Soomele, Lätile, Leedule ning Venele antud või edaspidi antakse, ning mida Eesti senini teistes lepingutes reserveerinud.

Põllumajanduse masinate saadetused Venemaale. Saksamaa on viimasel ajal hakanud vedama Venemaale Leedu ja Läti kaudu suurel määral põllumajanduse masinaid; päevas jõuab neid Grihva jaama 10–20 vagunit.

Teated ettevõtete tegevusest.

O/ü. „Kask ja Ko likööri ja napsivabriku“ likvideerimiskomisjon teatab, et o/ü. osanikkude erakorralisel peakoosolekul 27. sept. s. a. otsustati o/ü. likvideerida. Likvideerimiskomisjon kutsub kõiki o/ü. Kask ja Ko kreditore, kellel nõudmisi o/ü. vastu on, neid esitama likvideerimiskomisjonile kirjalikult, ühe kuu jooksul, 13. novembrist s. a. arvates.

O/ü. Kask ja Ko likvideerimiskomisjon asub Tartus, Pepleri t. 34, tuba nr. 5. Vastuvõtmine igal reedel kella 5-6 p. l.

Nahaõõstuse a/s. „E. M. Usvansky ja pojad“ juhatus teatab, et nimetatud a/s. on kaubandus-õõstusministri loal 10. novembril s. a. oma tegevuse alustanud.

A/s. „Kütteveo“ 1924. a. aruanne näitab kahju Emk. 11,0 milj. (1923. a. - 4,8). Tulusid on saadud Emk. 0,7 milj., kuna kulusid selle vastu Emk. 11,7 milj. oli (palgad - 1,4, 0/00 ja komisjon - 3,8, kahjud: laevandusest - 2,9, kaupade müügist - 0,3, metsatöödustusest - 0,2). Äriseis 31. deis. 1924. a. Emk. 51,9 milj. Tähtsamate arvete seis oli milj. Emk.; võrdluseks 1923. a. andmed): kassa ja jooksv. arved - 0,1 (0,04), deebitorid ja vekslid - 6,0 (5,4) liikumata varandus - 4,7 (4,7), liikuv varandus - 15,2 (16,0), kaubad ja materjalid - 1,0 (6,9), metsatöödust - 0,9 (5,6), Mustvee jaoskond - 3,4 (5,4), väärtipaberid - 2,4 (2,3), kahju - 11,0 (4,8), aktsiakapital - 12,0 (12,0), tagavarapital - 0,6 (0,6), kreditorid- ja vekslid - 36,4 (35,7), obligatsioonid - 1,5 (1,5).

Tähtsamad enampakkumised.

Metsamaterjalide oksjonid.

28. novembril s. a. kell 12 Metsade Peavalitsuses, Toomkiriku pl. nr. 3:

1) Sonda raudteejaamas asuvad umbes 25 000 kantjalga haavapakke, alhinnaga 36 mk. kantjalg.

2) Kohila, Jõhvi, Rakvere, Paasvere, Tudu ja Piirsalu metskondadest Kohila, Jõhvi, Sonda, Kabala, Risti, Palivere ja Ellamaa jaamadesse väljaveetud umbes 345 k.-s. propse, 6 üksuses, alhindadega 4800-5300 mk. kantsüld.

28. novembril s. a. kell 12 metsade peavalitsuses, Toomkiriku plats nr. 3:

1) Lodja metsk. (Pärnu maak.) raudtee haruteede äärde väljaveetud umbes 1400 kantsülda kooritud propse, alhinnaga 5800 mk. kantsüld.

28. novembril s. a. kell 12 Võru metskonna kantsleis Võrus, Kasarmu tänn. nr. 5.

1) Erasivere metskonnast Koorvere jõe äärde väljaveetud umbes 2079 tk., 24 840 k.-j. okaspuu palke, alhinnaga 21 mk. kantjalg.

28. novembril s. a. kell 12 Narva metskonna kantsleis, Narvas, Sepa tänn. nr. 1.

1) samast metskonnast Jõgede äärde laduplatsile väljaveetud umbes 1815 tk., 1925) k.-j. okaspuu palke, 4 üksuses, alhindadega 18-22 mk. kantjalg.

28. novembril s. a. kell 12 Huuksi metskonna kantsleis, Huuksi mõisas, Paide kaudu.

1) samas metskonna metsas asuvad umbes 52,5 k.-s. küttepuid, 10 üksuses, alhindadega 2100-3700 mk. kantsüld.

30. novembril s. a. kell 12 Triigi metskonna kantsleis, Triigi mõisas, Kose kaudu:

1) samas metskonnas metsas asuvad umbes 279 tk. - 4725 k.-j. okaspuu palke, alhinnaga 18,5 mk. kantjalg.

30. novembril s. a. kell 12 Kambja metskonna kantsleis, S. Kambja mõisas, Kambja kaudu.

1) samas metskonnas metsas asuvad umbes 64 k.-s. küttepuid, 4 üksuses, alhindadega 2000-3500 mk. kantsüld.

2. detsembril s. a. Rápina metskonna kantsleis, Rápina mõisas, Rápina kaudu.

1) samas metskonnas metsas asuvad umbes 82 k.-s. küttepuid, 12 üksuses, alhindadega 2750-3850 mk. kantsüld.

Pakkumisest osavõtjatel tuleb enne pakkumise algust 10/00 pakutava üksuse alhinnast pakkumise komisjonile kindlustuseks sisse maksta.

Lähemaid teateid müüdavate materjalide kohta saab Metsade Peavalitsuse Tööstusosakonnalt ja cel-pool nimetatud metskondade metsatülemäelt.

Uued aktsiaseltsid ja osaühisused.

A/s. „Arthur V. Jaekel“. Tegevusala: Valmis-kaupade ja tooresainete sisse- ja väljavedu, transporditeerimine sise- ja väljamaal, nende ümbertöötamine, nendega kauplemine oma ja komisjoni arvel ja väljamaa tööstusliste ja kaubandusliste ettevõtete esitamine. Asutajad: Arthur Jaekel, Leopold Jaekel ja Henrich Thiessen. Põhikapital: Emk. 5.000.000, mis jagatud 5.000 akts. à Mk. 1.000 -

(„R. T.“ nr. 177/178 - 1925. a.)

Isiklikud teated.

Abieluvaranduse lahutamise lepingud.

Boris Klein ja Aleksandra Klein, sünd. Sudakov; Nikolai Riesenkampff ja Ingeborg Stackelberg; Karl Jaani p. Liivak ja Mariho Jüri t. Liivak, sünd. Riimann; Mari Mardi p. Grandberg ja Anna-Luise Grandberg, sünd. Grossberg; Tõnis Mardi p. Pops ja Ann Jaani t. Pops, sünd. Riet. (R. T. nr. 177/178 - 1925.) Hans Priidiku p. Plinkmann ja Kristiine Jüri t. Plinkmann, sünd. Truverk; Georg Pisarev ja Maria Pisarev; Siegfried-Otto-Aleksander Ennu p. Teetsov ja Olga Juhani t. Teetsov, sünd. Mõttus; Swend Riise-Birger ja Gerda-Annemarie Riise-Birger, sünd. von Hadeln. (R. T. nr. 179/180 - 1925.)

Varanduse hoolekanne.

Rakvere-Paide rahukogu määrusega 2. sept. 1925. a. on Narva linnas tegutseva seltsi „Нарвское Общество призрения бедных“, Narova vallas asuva Suur-Ropscha küla kogukonna, Maria Viktori t. Retvich, Richard Krschischanovski, Rudolf Krschischanovski, Eduard Krschischanovski, Maria Mihaili t. Krschischanovski, Sergei Krschischanovski, Boris Krschischanovski, Olga Viktori t. Krschischanovski, Aleksandra Semeni t. Krschischanovski, Olga Kasimiri t. Krschischanovski ja Vladimir Kasimiri p. Krschischanovski varandustele hoolekanne määratud. (R. T. 179/180 - 1925.)

Ärikalender.

25. novembril.

Kinnitus-aktsiaselts „Eesti Union“ erakorraline peakoosolek kell 4. p. l. seltsi ruumes, Tallinnas' Viru t. nr. 4. O/ü. „A. Fleming ja Ko.“ erakorra-

line peakoosolek kell 2. p. l. kontori ruumes, Tallinnas, Munga t. nr. 5.

1. d e t s e m b r i l.

A/s. „Gloria“ erakorraline peakoosolek Tallinnas-Tina tän. 9.

Kaubalaadimised riigi raudteel.

Üksikutel nädalatel on meie era-kokkuvõtte järele riigi lalaroopalisel raudteel kauplaaditud järgmisel määral (vagunid):

	7.—13. okt.	14.—20. okt.	20.—27. okt.	28. okt. 3. nov.	4.—10. nov.	11.—17. nov.
Teravilja ja jahu . . .	79	76	135	182	160	198
Kartulid . . .	50	70	82	78	62	33
Elusloomi . . .	69	103	103	75	71	72
Linu ja takku . . .	17	21	10	26	52	32
Põletispuid . . .	139	184	212	173	201	301
Muud metsamaterjali . . .	527	476	471	450	341	287
Põlevkivi (peale lalaroopalise raudtee tarvituse). . .	223	189	225	197	277	224
Turvast. . .	39	64	104	38	23	25
Tsementi . . .	46	24	21	26	14	13
Lupja . . .	10	5	4	3	6	2
Muud erakaupa . . .	914	986	1029	1057	946	1090
Kokku . . .	2013	2197	2393	2305	2153	2277
Raudtee veod (peale liiva vedude) . . .	341	328	330	303	378	148
Kokku laadit. . .	2354	2550	2723	2608	2531	2425

Tallinna lalaroopalise raudtee kaubajaama (kõikidesse kauba vastuvõtte punktidesse) on samade aegade jooksul sisemaalt sisse tulnud (arvesse on võetud ainult vagunisaadetused):

	26. aug. 1. sept.	2.—8. sept.	9.—15. sept.	16.—22. sept.	23.—29. sept.	30. sept. 6. okt.
Teravilja ja jahu . . .	15	27	21	19	23	19
Kartulid . . .	1	3	9	14	19	22
Põletispuid . . .	73	70	85	92	63	78
Metsamaterj. . .	199	232	203	199	210	203
Linu ja takku . . .	4	2	1	10	12	10
Põlevkivi . . .	81	68	78	65	80	65
Turvast. . .	6	7	5	22	25	23
Muud erakaupad . . .	297	203	282	300	278	246
Kokku . . .	674	622	684	721	710	666

Turu teated.

Londoni karjasaaduste turu ülevaade oktoobrikuul. Või. Võihindade tõus, mis käesoleva aasta juulikuu esimesel poolel algas ning ka järgmistes kuudes edasi kestis, jaikas avanseerimist ka oktoobri esimesel kolmandikul. Kuu kümnendatest päevadest alates, hakkavad hinnad alla minema ja langevad kuni kuu lõpuni.

Hindade tõus oktoobrikuu algul on peaaesjalikult seletatav edasikestva Inglismaa asumaade — Uue Meremaa ja Austraalia — meremeeste streigiga. Oktoobri esimestel päevadel ei olnud ühtegi laeva võiga Inglismaale teele saadetud. See asjaolu andis põhjust oletada, et enne detsembri keskpaika asumaad Inglismaad uue hooaja võiga varustama hakata ei saa. Seisukord muutus seda halvemaks, et võitagavarad külmetusruumidest kavakindlalt vähenesid. Samuti esines ka Saksamaa septembrikuu lõpul ja oktoobri 1. poolel erakorraliselt kõva ostjana. Seepärast osutasid kõik andmed oktoobrikuu esimesel kolmandikul, et hinnad ka edaspidi tõusma oleks pidanud. Kuid oktoobrikuu

kümnendates päevades, vaatamata et meremeeste streik asumaades edasi kestis, läks korda sealt kahte laeva suuremate võisaadetustega teele saata. Teade, et asumaade või teel, mõjus silmapilkselt väikekaupmeeste peale ning viimased hakkasid omi sisseostusid tegema ainult tarvitaja tegelikku nõudmiste piirides. Teisel poolt aga peab tähendama, et ka tarvitaja viimasel ajal oma ostudes väga tagasihoidlikuks on muutunud, mis tingitud rahapuudusest. Kõik ärimehed kaebavad, et hariliku sügise müügi hooaja asemel läheb nende äri nõrgasti. Tarvitaja väike ostujõud, võrdlemisi kõrged võihinnad ja väikekaupmeeste sisseostude tagasihoidlikkus, olid põhjusteks, miks hinnad langema hakkasid ning seda kuni kuu lõpuni jaikasid.

Kuu lõpul aga olid Inglise importöörid arvamisel, et hinnad juba novembri algul peaks paranema, sest asumaade meremeeste streik on senini veel lahendamata ja teele on peasenud võiga ainult neli laeva, millede päralejõudmist detsembri esimesel poolel oodatakse. Kanadast on loota saadetu ainult väiksel määral ja Siberist olla oktoobrikuu lõpul viimane selle aasta suurem saadetus teele saadetud. Arvestades veel sellega, et võitagavarad külmetusruumides tublisti vähenenud on, võib otsusele jõuda, et Inglise turul, kui mitte varem, siis küll detsembri või puudus saab valitsema. Eriki kardetakse puudust paremates sortides.

Mis puutub ületildse või sisseveosse Inglismaale, siis oli ta septembris 396.386 tsentneri (üks tsentner võrdub 124 Vene naelale), võrreldes 431.225 ts. 1924. a. ja 336.602 tsentneriga 1923. a. sama kuu jooksul. Üldiselt käesoleva aasta 9 esimese kuu jooksul on Inglismaale sisse veetud 4.677.486 tsentneri, võrreldes 4.044.434 ts. 1924. a. ja 4.019.956 tsentneriga 1923. a. sama aja jooksul. Seda sisseveo suurenenud käesoleval aastal tuleb peaaesjalikult panna suurenenud sisseveo arvele Austraaliast, Uuest Meremaast ja Kanadast, kusjuures väljavedu Austraaliast on juba üksik muutunud kahekordseks, võrreldes läinud aastaga.

Vaadates oktoobrikuu võihindu üksikasjaliselt, olid kõrgemad hinnad järgmised: Daani või — kuu algul 230 sh., 10. okt. 236 sh. ja 31. okt. 220 sh. tsentneri pealt, seega kuu algul olevast hinnast 10 sh. võrra madalam; Eesti või kuu algul 215 sh., 10. okt. 220 sh. ja 31. okt. 204 sh. tsentneri eest; seega hinna langemine samasugune kui Daani võilgi.

Baconi hinnad oktoobris peaaegu sedasama kurvet teinud, mis võilgi omad, ainult selle vahega, et baconi hinnad kuu esimesel kolmandikul mitte tõusnud ei ole, vaid ühel kõrgusel on seisnud. 10. oktoobril hakkavad hinnad langema ja jaikavad seda kuni kuu lõpuni.

Peapõhjuseks hindade langemisele oktoobris oli nõudmise vähenemine turul, mis esiteks tingitud baconi liig kõrgetest hindadest kuu algul (palju kõrgemad, kui läinud aastal samal ajal), teiseks, tarvitajate väikesest ostujõust. Pealegi peetakse oktoobrikuu baconi kaubanduses üheks halvemaks. peale tõusevad.

Baconi veeti Inglismaale sisse septembrikuu jooksul 577.897 tsentneri, võrreldes 698.787 ts. 1924. a. 665.450 tsentneriga 1923. a. sama kuu jooksul.

Üksikasjaliselt kujunesid baconi hinnad kuu lõpul järgmiselt välja: Daani — 110—118 sh., Rootsi 102—112 sh. ja Eesti 96—102 sh. tsentneri eest. Seega on hinnad kuu algusest peale keskmiselt 20—22 sh. võrra tsentneri pealt langenud.

Munad. Vastandiks võile ja baconile, on munade hinnad, eriti aga paremate sortide peale, oktoobrikuu jooksul kavakindlalt tõusu näidanud.

Hindade tõus paremate sortide peale on peaauglikult tingitud viimaste väiksest sisseveost, mille tõttu nõudmine nende järele suur on. Halvemaid sorte selle vastu on turul küllaldaselt ning nõudmine nende peale seepärast tagasihoidlik.

Üldiselt veedi septembrikuu jooksul sisse mune 1.875.242 suurt sada (üks suur sada on 120 tk.), võrreldes 1.527.732 suure sajaga 1924 a. ja 1.356.255 suure sajaga 1923. a. sama kuu jooksul.

Kuu lõpul olid munade hinnad järgmised: Daani munad - 26 sh. kuni 30 sh. 6 pensi, seega kuu jooksul tõusnud 6-8 sh. 120 tk. pealt; Eesti munad - 17 sh. kuni 21 sh. per 120, seega tõusnud kuu algusest 3-4/9 d per 120 tk.

Rahaturg.

Eesti panga ärisefs. (Miljon. mark.)

Aktiiva.	14. XI.	7. XI.	31. X.	15. X.	15. XI.
	1925.	1925.	1925.	1925.	1924.
Kassa . . .	781,1	737,5	651,2	760,3	970,2
Kuld, hoisummad väljamaal ja välisvaluuta kassa, millest maha arvatud väliskohustused . . .	799,7	816,5	834,7	853,3	931,0
Sellest korresp. välisv. „Loro“ debet . . .	89,2	89,3	89,9	90,2	153,9
Välisv. vekslid. . .	234,3	236,4	213,8	245,3	295,8
Diskont. vekslid . . .	1.734,8	1.733,5	1.763,4	1.758,2	1.531,7
Mitmes. kindl. laenuid ja nõudmised . . .	4.371,1	4.289,2	4.263,2	4.063,9	3.710,3
Passiiva.					
Kapital ja tagavara kapitalid . . .	462,3	462,3	462,3	462,3	396,4
Pangafõhjad . . .	2.250,0	2.250,0	2.250,0	2.250,0	2.250,0
Hoisummad . . .	4.466,1	4.371,5	4.323,7	4.315,1	3.768,4
Sellest riigik. hoisummad . . .	2.699,3	2.639,3	2.612,8	2.649,0	2.304,4
Akkreditiivid ja garantiid . . .	450,3	451,3	401,5	432,6	524,7

Aruande nädala kestel suurenesid Eesti Panga kasvad 43,6 milj. marga võrra. Raha juurdevool kassasse oli hoisummade kasvamisest 94,6 milj. marka ja valuutamüügist 16,8 milj. marka, seega üle 110 milj. marga. Sellest summast läks tegelikult uteks laenuindeks ligi 70 milj. marka olgugi, et laenuarved ligi 82 milj. margalist suurenemist osutavad.

Hoisummade liikumine kannab tuulikuust saadik kasvamise tendentsi ja ulatavad 14. nov. 4.466 milj. marga peale 3.768,4 milj. mk. vastu läinud aasta samal ajal ehk ligi 700 milj. marka, missugusest summast riigikassa arvetele kuulub 395 milj. marka. Ka läinud nädal andis 60 milj. marka riigikassa jooksvatele arvetele juurde.

Valuuta nõudmiste ülekaal nädala kestel ulatab 16,8 milj. marga peale.

Laenudes osutavad välisvaluuta vekslid 2,1 milj. mk. ja sisemaa vekslid 1,3 milj. mk. kahanemist. Mitmesugused laenuid ja nõudmised on 81,9 milj. mk. juurde võinud.

Vekslite protestid augustis tuntavalt kahanenud. Nii arvuliselt kui summaliselt, nii eelmise kuu kui ka läinud aasta vastava kuu suhtes on vekslite protestid tänava augustis kahanenud. Augustikuu protestitudvekslite arv ulatab 2171 peale koguväärtuses 77,5 milj. marka. Vastavad arvud läinud aastal olid 2331 vekslit 100,5 milj. marga väärtuses ja tänava juulis: 2495 veksl. 105,0 milj. marga väärtuses.

Esimese kaheksa kuu protestide arv ulatab 17.240 peale 15.320 vastu läinud aastal, kuna protestitud vekslite summa on 732,2 milj. marka 714,7 milj. mk. vastu läinud aastal, seega alnult 17,5 milj. mk. enam.

Protestide liikumine oli järgmine:

	Vekslite arv.			Vekslite summa.		
	1923.	1924.	1925.	1923.	1924.	1925.
Jaauuar	607	2361	1958	35,2	94,1	100,3
Veebruar	606	1780	1746	45,1	88,2	84,8
Märts	594	1664	2063	36,9	92,4	83,6
Aprill	656	1694	2023	27,6	89,4	100,2
Mai	684	1685	2354	32,8	86,7	72,4
Juuni	760	1746	2430	37,1	71,5	108,4
Juuli	812	2149	2495	36,2	91,9	105,0
August	893	2331	2171	57,9	100,5	77,5

Viimased välisbörsede kursid.

	London			Stockholm			Helsingi			New-York		
	1924 a.	1925. a.		1924 a.	1925. a.		1924 a.	1925. a.		1924 a.	1925. a.	
	21. XI	14. XI	22. XI	21. XI	14. XI	22. XI	20. XI	11. XI	18. XI	21. XI	14. XI	22. XI
Naelsterling . . .	-	-	-	17.25	18.125	18.10	184.05	192.55	192.55	4.6356	4.8475	4.850
Dollar	4.635	4.8475	4.845	3.725	3.74	3.7365	39.70	39.70	39.70	-	-	-
Prantsuse frank . .	87.80	120.45	124.05	19.75	15.10	14.65	209	159	160	-	-	-
Helveetsia frank . .	-	-	-	71.80	72.10	72.05	-	-	-	-	-	-
Rootsi kroon . . .	17.26	18.13	18.10	-	-	-	1067	1063	1063	-	-	-
Soome mark . . .	183.87	192.375	192.36	9.37	9.425	9.415	-	-	-	Praaga		
Daani kroon . . .	19.47	19.60	19.43	65.50	92.60	93.15	700	985	993	1924 a. 1925. a.		
Hollandi gulden . .	11.518	12.0425	12.045	149.70	150.55	150.30	1597	1599	1599	22. XI	14. XI	22. XI
Eesti mark	-	-	-	-	-	-	10.70	10.70	10.70	9.-	9.25	9.25
Kuld per unts . . .	89/7	84/11,5	84/11,5	-	-	-	-	-	-	-	-	-

100 Emk. Berliini börsel Smk. 1.123
1 naelsterling Londoni pankades Emk. 1840.—

Tähtsamate en gros kaupade hinnad, mis läinud nädalal kauba börsel koteerimise komisjoni poolt koteeriti.

Jahud : nisu pehme,	pd. 780—855	Õlikoogid päevalille	" 290—295
Ameerika ja Inglise säre,	" 855—	kookus	" 300
" Ameerika ja Inglise	" 260—270	palmi	" 250
" rukki	" 460—480	maapähkle	" 370—
" püül	" —	kanepi	" —250
A/S. Rotermanni tehased	" —	Rapsi	" —270
jahu nisu pehme ja säre	" 710—830	Segajõutoit	" —320
" " "	" —	Jahu päevalille	" 300—305
" " "	" —	Tangud sooja	" 330—
" " "	" —	Nisukliid	" 190—205
"J. Puhk ja Pojad"	" 740—850	Rukkikliid	" —
jahu nisu pehme ja säre	" —	Puuvillane riie, Bjäs,	ars. 48,25—54
Nisu, Eesti	" —	Mitkal,	34,50—41,25
" " "	" —	Lina, Liivi R.	pd. 1800
Rukis Eesti	" 240—245	Petseri	" 2000—2050
" Poola	" 240—245	Võru	" 1900—2000
" Vene	" 240—250	Tartu	" 1800—1900
Kaerad, toidu, väljamaa	" —	Linaseemne õli 87½ %/o basis	" 390
Odrad	" 300—310	Takud, Codilla I.	" —
Odrad harilik	" 265—270	" II.	" —
Herned, rohelised, Eesti	" —	Kanep I. sort	" —
" Hollandi	" 580—	" II.	" —
Riis, Burma II.	" 670—680	Kivisüsi, auru Yorkshire 2k. pest.	" 47—48
Kartulid, eksport	" 75—80	" Newcastle	" 45—46
piirituse	" 65—70	" " "	" —
Kartulitärklis „Superieur“	" 650—	" sepa	" 48—49
Piim, pudelites	ltr. 18—	Koks, valu	" 65—70
Või, eksport I sort.	pd. 5000—5200	" gaasi	" 85—
" II. sort	" —	Põlevkivi, I. sort	" 10
Margariin, väljamaa	" 2080—2360	Põlevkivi II. sort	" 7,50
" " "	" —	" III. "	" 5
Kaseiin Eesti	" 800—1000	Sinolaat	" 200—220
Juust, „Schveitsi“ kodumaa	pd. 2700—	Põlevkivipigi	" 200
Munad, eksport I. s. (kast 1440 tk.)	15.120—15.840	Raud sordi	" 245—250
" II. s. (kast 1440 tk.)	14.400—	" latt	" —
Kakao, Hollandi	" 2400—2600	" vits.	" 335—500
" Inglise	" 2000—2200	Raudplekk	" 370—535
" Ameerika	" 1800—	" tsingitud	" 700—720
Kohvi, Rio, Santos j. n. e.	" 5200—5400	Raud talad	" 260—270
Kohvi, Kesk Ameerika sordid	" 6000—7400	Teras Inglise	" —
Tee, lahtine, orange Pekoe, Tseillon	" 7900—8300	" Saksa	" —
" " Pekoe, broken, Java	" —	" nikkel	" —
" " Orange Pekoe, Java	" 7400—7800	" vedru	" 460—490
" " Moning, Hiina	" 4800—5200	" valu	" —
Suhkur, peenike, valge, Dantsigi	" —	" tööriistade	" 1200—1400
" " " Saksamaa	" 680—685	" talla	" 290—310
" " " Ameerika	" —	Malm	" 190—200
" " " Tsch.-Slov.	" 700—	Inglitina	" 10000—10500
" " " Belgia	" —	Seatina	" 1200—1400
" " " Poola	" 680—685	Vaskplekk, punane	" 3500—3700
" " " Jaava	" —	" valge	" 3300—3500
Siirup, kartuli 420/0	" 750—	Tsinkplekk	" 1700—1800
Glükoos	" 700—	Masinaõli, Vene, Nobel nr. 6.	" 630—
Sool, lahtine, Vene	" 50—52	" Ameerika	" 560—600
" Saksa	" 54—56	" Motor	" 720—760
" Hispania	" —	" Ameerika autoõli	" 950—1200
Heeringad, Yarmouth, „Matties“	tünn 4300—4700	" Ameerika Vacuum Oil Co.	" —
" " „Matfulls“	" 5000—5500	Linaseemne õli	" 1700—1750
" " Shotti, „Matties“	" 5000—5400	Värnits	" 1700—1750
" " „Matfulls“	" 6000—6500	Tsilindriõli, Vene	" 650—950
" " Norra Sloe	" 2500	" Ameerika 280 ⁰	" 620—630
" " Islandi	" —	" " 320 ⁰	" 965—1000
Liha, sea, I. sort	pd. 1800—1920	Põlevkiviõli	" 180—210
" looma, I. sort	" 880—1200	Nafta, Vene	" 250—255
Pekk, eksport, I s.	" —	" Ameerika	" 215—220
Õlikoogid, linaseemne	" 300—310	Petrooleum, Vene, sisternid ja vaadid	" 240—245
		" Ameerika	" 245—250

Tallinna börs kursisedel

Bensiin, Vene	pd.	620—640
" Ameerika	"	620—640
Piiritus, eksport. (excl. vaat) fob	ltr.	—
Pesusooda, väljamaa	pd.	220—230
" kodumaa	"	210—215
Seebikivi 76/77 ³ / ₀ , Vene	"	530—560
" 72/74 ⁰ / ₀ , Inglise	"	550—575
Värvid, nigrosiin vees sulav, välj.	"	9200—10000
" tsinkvalge väljamaa	"	1350—1750
" tinavalge	"	1500—1920
" ooker	"	350—430
Väetisained, salpeeter, Norra	"	—
" Tshiili	"	—
" superfosfaat 17—18 ⁰ / ₀	"	—
" 18—20 ⁰ / ₀	"	—
" Thomasjahu 17—18 ⁰ / ₀	"	—
"	"	—
"	"	—
" Kaalisool 30 ⁰ / ₀	"	—
" 40 ⁰ / ₀	"	—
" Kainiit 12 ⁰ / ₀	pd.	—
Väävelhapuammoniak	"	—
Lubjalämmastik	"	—
Paber, rotatsiooni	"	440
Tsement, Portland, Port-Kunda		
pütt 10 pd. 10 naela	pütt	830
Tsement, Aseri	"	770
Kriit, toores	pd.	—
pestud	"	120—124
Asfalt	"	120
Kivitorv	"	240—280
Puutorv	"	380—450
Lubi	"	50
Kips, tükkides	"	25
jahvatatud	"	35
krohvimise,	"	45—70
Telliskivid, I. sort, tuhat,	"	5500 6000
Tuletikud, origin. kast (5000 toosi)	"	5300
Tallanahk, Eesti nahast	"	5400—5600
" Ameerika nahast I. s.	"	6000—6600
" II. s.	"	5400—5600
Puumaterjalid, D/BB	"	—
" propsid; 7×7	"	—
" liiprid	"	—
Põletispuud, sega 20 ⁰ / ₀ okaski, k. sld.	"	—

Prahid :

Lina

Tallinn — Stettin	tonn sh.	18/-
" — Ghent	"	23/-
" — Dundee	"	35/-
" — Belfast	"	"

Takud

Puumaterjalid D/B/B/	Standard	
Tallinn — London	sh.	48/-
" — E. C. C. P. (Ingl. Ida ja		
Lääne rand)	"	44/-
" — Antwerpen	"	36/-
" — Southampton	"	50/-
" — Manchester	"	55/-

Segakaup

Tallinn — Stettin	tonn sh.	12—25/-
" — London	"	—
" — Stockholm,	"	Rk. 10—35/-

Või

Tallinn — Stettin	tünn sh.	1/6
-----------------------------	----------	-----

Kartulid

Tallinn — Stockholm	tonn Rk.	8,50
-------------------------------	----------	------

		16.XI.	16.XI.	20.XI.
1 dollar	O.	372	372	372
	M.	375	375	375
	T.	—	—	—
1 naelsterling	O.	1804	1804	1804
	M.	1819	1819	1819
	T.	—	—	—
100 Saksa riigimarka	O.	8850	8850	8850
	M.	8975	8975	8975
	T.	—	—	—
100 Soome mrk.	O.	937	937	937
	M.	947	947	947
	T.	—	—	—
100 Rootsi kr.	O.	9975	9.975	9.975
	M.	10.075	10.075	10.075
	T.	—	—	—
100 Daani krooni	O.	9175	9225	9240
	M.	9375	9425	9440
	T.	—	—	—
100 Prantsuse frk.	O.	1490	1480	1470
	M.	1540	1530	1520
	T.	—	—	—
100 Holl. gulden.	O.	14.975	14.975	14.975
	M.	15.200	15.200	15.200
	T.	—	—	—
100 Latti	O.	7150	7150	7150
	M.	7250	7250	7250
	T.	—	—	—
100 Czechosl. kr.	O.	1105	1105	1105
	M.	1130	1130	1130
	T.	—	—	—
1 Eesti kroon	O.	—	—	—
	M.	—	—	—
	T.	100	100	100
100 Itaalia liiri	O.	1505	1490	1495
	M.	1545	1530	1535
	T.	—	—	—
100 Norra krooni	O.	7475	7525	7535
	M.	7675	7725	7735
	T.	—	—	—
100 Belgia franki	O.	1690	1690	1690
	M.	1730	1730	1730
	T.	—	—	—
100 Helveetsiafr.	O.	7175	7175	7175
	M.	7275	7275	7275
	T.	—	—	—
1 Tschervonets	O.	1900	1900	1900
	M.	1935	1935	1935
	T.	—	—	—
1 Austria shilling	O.	52,50	52,50	52,50
	M.	54,00	54,00	54,00
	T.	—	—	—
1000 Ungari kr.	O.	5,05	5,05	5,05
	M.	5,30	5,30	5,30
	T.	—	—	—